

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 997

מסכת זבחים ע"ט - פ"ה ♦ טהרות י', ג' - י', ז'

בס"ד, י"ח תמוז תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?
- ♦ אויר מזבח כמזבח
- ♦ דינו של אדם המרחף באויר העזרה
- ♦ תכונותיו הייחודיות של השמן

♦ השמן חודר דרך נקבים זעירים ביותר

- ♦ ההבדל בין חלחול לספיגה
- ♦ היש צורך להטיל ציציית במעיל הכהן הגדול?
- ♦ כיצד היה נראה מעילו של הכהן הגדול
- ♦ פעמוני המעיל כתחליף לציציית

דף פ/א הזאה כל שהוא מטהרת

טיפת מים, ניתנת לחלוקה אינסופית?

כידוע, טמא מת נטהר על ידי הזאה מ"מי חטאת", הלא הם מי מעיין שבתוכם פוזר אפר פרה אדומה. לא כל מים ראויים לשמש כ"מי חטאת", והמשנה במסכת פרה (פרק ח) מסווגת את סוגי המים שאינם ראויים לשמש כ"מי חטאת". גמרתנו דנה במחלוקת חכמים ורבי אליעזר (פרה פרק ט' משנה א'), לגבי טיפת מים פסולים, שנפלה לצלוחית מי חטאת. חכמים פסלו את מי החטאת לשימוש, ורבי אליעזר הורה להזות פעמיים על הטמא. בדעת רבי אליעזר מבארת גמרתנו [לדעת רב אשי, על פי גירסת רש"י], כי די בהזאת כמות זעירה של מי חטאת כדי לטהר את הטמא, וממילא, אם מזים עליו פעמיים, בוודאי שהזתה עליו טיפת מי חטאת, שכן, אף אם נחשוש שהטיפה הראשונה, היא היא טיפת המים הפסולים שנפלה למי החטאת, תבוא הטיפה השנייה ותסלק חשש זה [אולם, אין די בהזאה אחת, משום שלדעת רבי אליעזר "אין בילה", ויתכן שטיפה זו עומדת בפני עצמה].

בעלי התוספות (ד"ה "רב אשי") בסוגייתנו, מעירים על כך הערה מעניינת: "היאך יוכל להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתים". כלומר, עלינו לקחת בחשבון, כי טיפת המים הטמאים שנפלה למי החטאת, עלולה להתחלק לשתים טיפות, ויתכן, כי שתי ההזאות, לא היו אלא משתי חלקים של אותה טיפת מים פסולים... על אתר, מוסיף בעל ה"תוספות יום טוב", כי כל הלומד מעט מענייני הטבע יודע, כי אין סוף לאפשרות החלוקה של עצמים, וכל חלקיק יכול להתחלק בלי גבול.

נושא מרתק זה, מעסיק את טובי החוקרים זה שנים רבות, ומעניין לגלות, כי לשאלה עתיקת יומין זו מתייחס גם הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (ח"א פרק ע"ג), המביא בשם פילוסופים בני זמנו, כי המציאות הגשמית מורכבת מחלקיקים קטנים שאינם ניתנים לחלוקה. ואילו אחרים (שם ח"א פרק ע"א) חלקו עליהם בתוקף, וטענו כי אין חלק שאינו ניתן לחלוקה, ובדעה זו מחזיקים רוב הראשונים שעסקו בנושא (ראה "אמונות ודעות" לרס"ג, מאמר א', "מקור חיים" לרבי שלמה אבן גבירול שער ב', ור"י אבן שמואל במבוא למורה נבוכים ח"ב).

דבר העורך

הכל בגלל מילה אחת...

ההשגחה הפרטית מלווה את האדם על כל צעד ושעל. הכל מחושב ומסודר לפרטי פרטים וכל אדם יקבל את המגיע לו, לטוב ולמוטב, ברגע ובמקום הנכון. בני האדם ושאר הברואים אינם אלא כחומר ביד היוצר בידי ההשגחה העליונה, וכבר אמר החפץ חיים זכר צדיק לברכה: ראו מה נאים מידותיו של הקב"ה. הוא משפיע ממון בחלקו של פלוני. לאחר מכן הוא נוטל את ידו, מכניסה לכיס מטבעותיו, קומץ את ידו ופותחה על ידו של העני, ועוד מזכה הוא, הקב"ה, את האדם במצוות הצדקה...

לקח מופלא בנושא זה, ניתן ללמוד ממעשה נאה שסופר על ידי הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, רב שכונת נחלת משה בבני ברק.

ישישים בעלי בינה מתמלאים רגשות קדושה וגועגועים כאשר הם שחים על אודות ישיבת וואלאזין, 'אם הישיבות' אשר בראשה עמדו גדולי אותו דור, הנצי"ב והבית הלוי זצ"ל.

מאות בחורים, רבים מהם עלויים של ממש, שקדו בה יומם וליל על תלמודם, וידוע ידעו רבני הערים והעירות, כי חתן הגון לבתם, תלמיד חכם וירא שמים, ימצא להם על נקלה בין כתליו של בית מדרש גדול זה.

לעילוי נשמת

מרת **סוסיא (אניטה) וולף** ע"ה ב"ר טורדוס ז"ל

נלב"ע כ"ב בתמוז תשע"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה חיה שמלצר** ע"ה

ב"ר חיים ז"ל

נלב"ע כ"א בתמוז תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידיו משפחת **שטמברגר** שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה יצחק זיסר** ז"ל

ב"ר אהרן שרגא ז"ל

נלב"ע כ' בתמוז תשנ"ז

ממייסדי ומקימי

בית המדרש סוכטשוב בני-ברק

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אבנר רייכמן** ז"ל

ב"ר אברהם שלמה ז"ל

נלב"ע י"ט בתמוז תשנ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנו ובתו

הר"ר **אשר ושושנה אורנשטיין** שיחיו

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **משה בעער** ז"ל בן ר' יהודה ז"ל

נלב"ע כ' בתמוז תשע"ג **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

תירוץ נאה על קושיית התוספות, מובא בספר "שלום רב". אמנם, כל טיפה יכולה להתחלק לאין סוף חלקים, אך אין בכך כדי להעלות חשש שמא שתי ההזאות לא היו אלא שני חצאים של אותה טיפת מים פסולים. שכן, את מי החטאת קזו על הטמא באמצעות אגודת איזוב. כדי שטיפת מים הצמודה לאגודת האיזוב, תתנתק הימנה בהניף הכהן את אגודת האיזוב, עליה להיות בעלת משקל מסויים, כך שבעת התנופה היא תצבור תאוצה, ולבסוף תתנתק מן האיזוב. אולם, טיפת מים כה זעירה, חלקיק של חלקיק מים, תשאר צמודה לאגודת האיזוב, וכלל לא תתנתק ממנה. שומה עלינו, איפוא, להניח, כי אין כל ספק שאחת מן ההזאות לא היתה מן המים הפסולים בלבד...

דף פז/ב אויר מזבח כמזבח דמי או לא אויר מזבח כמזבח

בפרקנו, פרק "המזבח מקדש", מבואר, כי למרות שקרבנות שנשחטו ונפסלו אינם קרבים על גבי המזבח, אם בכל זאת העלום על המזבח אין מורידים אותם - "אם עלו לא ירדו", שנאמר (שמות כט/לז) "כל הנוגע במזבח יקדש". בקשר לכך הגמרא מסתפקת, אם "אויר מזבח כמזבח", היינו: אם דיני המזבח תקפים גם לגבי האויר שמעליו, וכגון, אברי קרבנות פסולים שנתלו מעל המזבח, היש להקריבם, או שמא אין הם נחשבים כמי שעלו על המזבח. הגר"ז מבריסק זצ"ל מחדד את הבנת ספק גמרתנו, כלהלן.

מגמרא שלמדנו לעיל (טו/א) עולה, כי דם קרבן שיש לזרוקו על גבי המזבח [במזבח הפנימי היו מזים על גבי המזבח], הרי הוא מכפר כבר משעה שהגיע לאוירו של מזבח, אף שעדיין לא נגע במזבח. לכאורה מוכח, כי אויר המזבח כמזבח! במה, איפוא, הסתפקה גמרתנו?

ברור, עונה הגר"ז מבריסק זצ"ל, כי אויר המזבח כמזבח, וגמרתנו אינה מערערת על כך. אולם, סוגייתנו חוקרת ספק ייחודי הנוגע לדין שהמזבח מקדש את הקרבנות הפסולים שהועלו עליו. שכן, יש להסתפק אם הלכה זו הנלמדת מן הפסוק (שמות כט/לז) "כל הנוגע במזבח יקדש", נובעת מן העובדה שהקרבן הפסול נגע במזבח, ואזי קרבן הנמצא באויר המזבח אינו מתקדש, או שמא קרבן פסול שעלה על המזבח מתקדש משום קדושת המזבח, ואזי מאחר שאויר המזבח קדוש, גם קרבן שנתלה באוירו, מתקדש. [ראוי לציין, שהרמב"ם (הל' פסולי המקדושין פ"ג הל' י"ב), פסק שאויר מזבח כמזבח, והאחרונים תמהו מגמרתנו שלא הכריעה ספק זה, ולאור האמור, אין כל סתירה בין הגמרות. עם זאת, יש המבארים כי הרמב"ם הכריע כן על פי הסוגיה בדף טו, דלא כסוגיו, משום שלא סברו את חילוקו של הגר"ז]. ("מנחת אברהם" בסוגייתנו, ועיין שם ביאור נוסף לחלק בין הסוגיות בשם הגר"ד סולובייצק זצ"ל).

דף פז/ב דאויר מזבח כמזבח דמי דינו של אדם המרחף באויר העזרה

גמרתנו מסתפקת, אם דיני המזבח תקפים גם לגבי האויר שמעליו. וכגון, הלכה היא, כי אברי קרבן פסולים אינם קרבים על גבי המזבח, אולם, אברים פסולים שהועלו על המזבח, קרבים. האם אברים פסולים שנתלו מעל המזבח, ושוהים באוירו בלבד אך לא עליו, קרבים גם כן, או שמא אויר המזבח אינו כמזבח.

המהר"י ענגיל, ליקט בספרו "בית האוצר" (ח"א מערכת א-ו כלל כ"ב), עשרות דוגמאות ומקרים הפזורים ברחבי הש"ס ובספרי הראשונים, החל בדיני קדושת העזרה והמזבח וכלה בהלכות גיטין ושבת, והנסובים סביב הספק אם דיני המקום נמשכים לאוירו. בתוך כך מסתפק המהר"י ענגיל, אם כוונת הגמרא שאויר המזבח קדוש עד לרקיע, או שמא קדושתו עולה עד עשרה טפחים בלבד (עיין שם אות כ"ד).

ספק זהה הסתפקה הגמרא (לעיל כו/א) לגבי אויר העזרה, אם דינו כעזרה, והגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל, מעלה שני צדדים להבנת המושג "אויר עזרה קדוש". יש להסתפק, האם קדושת אויר העזרה באה לו מצד עצמו, היינו: כפי שקרקע העזרה קדושה כך גם אויר העזרה קדוש, או שמא קדושת האויר נובעת מקדושת הקרקע שמתחתיו. וכי תאמר, למאי נפקא מינה? התשובה פשוטה בתכלית - לאדם שנתלה באויר העזרה.

שהנה, אומר ה"אור שמח" (רמב"ם הל' שגגות פרק י"א הל' ד'), הרי אדם השוהה בעזרה ונזכר שהוא טמא, חייב לצאת החוצה בדרך הקצרה ביותר, ואם פסע פסיעה מיותרת, אפילו אחת, עבר על איסור. מעתה, אם קדושתו של אויר העזרה היא קדושה עצמית, הרי שטמא ששהה בעזרה והתרומם באויר, נחשב כמי שפסע פסיעה מיותרת בעזרה, משום שהיה עליו להמנע מן העליה המיותרת לאויר העזרה הקדוש בפני עצמו. אולם, אם קדושת אויר העזרה נובעת מקדושת הקרקע שמתחתיו, לא גרע טמא זה מאומה בכך שעלה לאויר העזרה, שהלא קדושת אויר זה אינה נובעת אלא מן הקרקע שמתחתיו, כלום לא עמד עליו כבר לפני כן?...] [עיין שם שביאר בכך את דברי הרמב"ם שם שכתב דאויר העזרה ספק הוא אם קדוש כעזרה].

נסיים בדברי המהר"י ענגיל המציין, כי את הפסוק (שמות יט/ב) "והגבלת את העם... עלת בהר ונגע בקצהו", פירש הט"ז ("דברי דוד" שם), כי האזהרה כללה איסור להכניס אבר לאויר שמעל ההר.

דף פח/א ומדות יבש מקדשות את היבש
תכונותיו הייחודיות של השמן

משנתנו מבארת, כי כלי השרת קידשו את המשקים ואת המאכלים שניתנו בתוכם. עיין קל במשנה

אותם ימים הורגלו הבחורים למראה שחזר ונשנה. רב מכובד, בעל הדרת פנים, השתכן בעיירתם ימים אחדים, שהה בהיכל הישיבה במשך היום והתבונן בדמויות המתנועעות במרץ.
משנחה עינו על אחת הדמויות, היה מברר וחוקר, בחור זה מה טיבו, מאין בא ולאן הוא הולך, ומשנתמלאה שביעות רצונו בא עמו בדברים, דברי תורה ועניינים של מה בכך, לאחר מכן נטלו עמו לעיירה בה הוא כהן ברבנות, ו"מזל טוב".
גורלו של ר' יואל, אחד מבחירי הישיבה לא שפר עליו. בעטיין של עילות שונות נתפרדה חבילתו זמן קצר לאחר שנתפרה, ואם לפני כן רבים ביקשו להתפאר בו כחתן לבתם, הרי שמעתה ואילך...
למען האמת הוא לא בלט כחריג בנוף הישיבה. רבים מלומדי הישיבה היו אברכים צעירים אשר גם לאחר נישואיהם שקדו חדשים תמימים על תלמודם מבלי לפקוד את ביתם הרחוק, לקיים מה שנאמר "והגית בו יומם ולילה".
לא אחת אירע, כי אבי המדוברת התרשם עמוקות ממידעו, ומשבא עמו בדברים ושאלו, "כבודו בחור או אברך?" נסתיימה שיחתם בעיניים נפולות. **שנתיים** ימים חלפו להם מאז התקבע ר' יואל במעמדו החדש, לא בחור ולא אברך. במהלך חלפו עשרות עעות ליד אפרכתו, מהן נבנות, חלקן טרחניות ונבנות לכולן לא שעה ר' יואל.
אולם דבריו של חבירו הטוב קנו להם שביטה בלבבו. כאן, בהיכל הישיבה, בין מאות הבחורים, אינך נחשב כסחורה העוברת לסוחר. שמא תאמר כי בעל ייחוס הנך? ישיבתנו מלאה בייחסנים. התבקש להתייחד בהתמדתך? הרי יודע הנך היטב כי בית מדרשו נתברך בתלמידי חכמים מובהקים! הסכת ושמע לדבריו כלך לך לעיירה נידחת. בארץ רחוקה, שאין בה ישיבות אשר, ושקוד כיה על דלתות התורה. במקום אשר כזה תבלוט כיהלום בראש הכתר, ובעזרת ה' בעוד תקופה לא רחוקה, כבודו ישלח אלינו טלגרמה על מועד נישואיו הקרב ובא.

דברים של טעם
חשב ר' יואל, הפך במחשבתו, הרהר במצפונו, חקר ובדק בגנזי נסתרו והשיב לחבירו: הרי כל שידוך קשה כקריעת ים סוף, ולבסוף, הקב"ה קורע את הים ומעביד את בני הזוג בחרבה. כלום קשה בעיניו לזמן הנה את ים-סופי, עד שאחריק נדוד לחוף אחר?
שב ר' יואל לגמרתו, חבירו לטיכוס עזות נוספות, וים-סוף של ר' יואל נראה היה גדוש מתמיד בגלים שוצפים. שדכנים מנוסים אשר עשרות שנות הפלגה בים זה מאחוריהם, נלאו ורפו ידיהם. **היה** זה יום אפורי. איש מבוגר התיישב חרש מאחוריו והתבונן בו עמוקות. זה מכבר קלט כי בחור זה מכותב המזרח של הישיבה הוא. כל כולו שרעפי הוויות אביו ורבא, ומיהלכו נוטפים סעיפים קטנים בקצות החושן.
כעבור שעה ארוכה ניגש אליו האיש, דרש בשלומו, וביקש את רשותו לשוחח עמו בדברי תורה ובפרפראות נאות המרחיבות דעתו של אדם שעל ידן יכול חד-עין לעמוד על שנינותו של איש שיחן. **הזמן** נקף במהירות. האיש הביט בשעונו שוב ושוב, ולבסוף כחכח בגרונו ואמר: מצאתם חן בעיני. ובכן, חנני בורא עולמים בבת משכלת, יראת ה' ומשמחת לב אלוקים ואנשים. האם אתה...
לבו של מידוענו פעם במהירות. הנה, הנה השאלה המכשילה, האם אתה בחור? עוד רגע קט יפרדו דרכיהם בבושת פנים הדדית.
עודו אפוף בבושה על הצפוי להתרחש, תחב האיש את בהונו במרפקו ועב ושאל האם אתה פנוי?
אכן, השיב בזריזות, **איני נשוי**...
כיצד התגלגלו העניינים, מה היה המשך השיחה, היכן נערכה החתונה וכמה שנים קיבל הזוג "קעסט", כבר אינו חשוב כל כך. העיקר הוא, כי ר' יואל נישא שוב. בשעה טובה ומוצלחת.
הכל בידי שמים. הכל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 474 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף עט/א אמרו עליו על הלל הזקן
זכר להלל...

מדי שנה, בליל פסח, כשהגיעו בקריאת ההגדה אל "זכר למקדש כהלל", היה רבי גדליה סילברסטון, רבה של וושינגטון, אומר אל המסובים: מן הראוי לעשות זכר להלל לא רק באכילת מצה ומרור, אלא אף בשאר ענייניו של הלל: להיות ענוותן כמותו (ראה שבת ל/ב) ולמסור את הנפש על לימוד תורה - לשמוע דברי תורה כששלג יורד (ראה יומא לה/ב). אף בדברים שאינם קלים כל כך יש לנהוג כהלל... (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א ומרורים

המרור אינו מר!

"אני מבטיח באמונה" - כותב רבי עקיבא איגר במכתב לציבור - "כי מי שיעשה המצה בחשק ויחשוב בשמחה בזה הרגע אני מקיים מצות בורא, כמעט שלא ירגיש מרירות כלל!" (הגדה של פסח, "כמוצא שלל רב").

דף עט/א על מצות ומרורים יאכלוהו

הפכים במצה ומרור

המרור, כתב הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ב"פעמי קול תורה", נאכל לזכר המרירות שהיתה במצרים. מאידך, מבואר בקדמונים שהוא טוב להטעים את הבשר. ואילו המצה, היא זכר לחירות, כידוע, ומאידך היא גם זכר לעבדות, שכן היתה אז מאכלם של עבדים. **ההפכים** הללו באים להורות, כי "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", בתוך הגלות והרע, נעוצות כבר הגאולה והפדות...

דף פ/א עברת על כל תוספיך

"כל תוספיך באיכות"

בכלל איסור "כל תוספיך", כתב ה"חתם סופר" זצ"ל, הוא האיסור להגדיל דבר ולרוממו מעבר לאשר הוא. גם לצעוק על אודות מנהג, שוודאי חמור הוא.

מגלה, כי את כלי השרת שנועדו להכיל משקים, המשנה מכנה "כלי הלח", ואת הכלים שנועדו להכיל דברי מאכל מוצקים, המשנה מכנה "מידות היבש". בעלי התוספות (ד"ה "מדות היבש") מבארים, כי כלי "מידות" כונו כן, משום שניתן היה למדוד בהם חומרים שונים באותו אופן. כלומר, ידוע ידעו, כי אם יגדשו את הכלי בקמח, בסולת או במלח, תתקבל אותה תוצאה, מפני שדרגת הגודש שהם מסוגלים להגיע אליה שווה. לעומת זאת, סמיכותם של המשקים שונה זה מזה, מאחר שהמים דלילים מן היין, והיין דליל מן השמן. במאמר הבא נתמקד בסתירה מהותית, לכאורה, בין שתי משניות בנושא זה.

השמן סמיך מן היין: במשנה במסכת מכשירין (פרק ג' משנה ב') נאמר, כי המים, היין והחומץ, מסוגלים לחדור דרך דופן של חבית, לעומת הדבש, השמן, החלב, הטל והדם שאינם חודרים (רמב"ם ורא"ש והרע"ב בפירושם שם). לכאורה, מוכח (עיי' תוס' י"ט שם), כי השמן סמיך מן היין, שהרי אינו חודר דרך דופן שהיין חודר דרכה.

השמן חודר דרך נקבים זעירים ביותר: מאידך, במשנה במסכת כלים (פרק ג' משנה ב') נאמר, כי כלי "פך" ו"טפיי", כלים שנועדו להכיל שמן, שניקבו, והשמן יוצא דרך הנקבים, אינם מקבלים טומאה, משום שכבר אינם נחשבים עוד ככלי. אולם, אם הנקב שניקב בהם כה זעיר עד שהשמן אינו מחלחל דרכו, הכלים מקבלים טומאה, משום שהכלי ראוי ליעודו. לא לחינם, מבאר רבינו עובדיה מברטנורא, ציינה המשנה את כלי השמן דווקא, משום שהשמן הוא המשקה שמסוגל לנטוף מן הנקב הקטן ביותר, כזה שאפילו מים אינם מחלחלים דרכו! מוכח, לכאורה, כי השמן הוא המשקה הדליל ביותר ולא היין (תוספות יום טוב מכשירין שם). הרי לנו משנה אחת בה מבואר, כי השמן סמיך מן היין, עד שאינו חודר דרך דופן שהיין חודר דרכה, ומאידך, משנה שניה שבה מבואר, כי השמן כה דליל, עד שהוא נדחק בנקבים זעירים שאפילו מים אינם מחלחלים דרכם!

ההבדל בין חלחול לספיגה: ישוב נאה לסתירה מהותית זו, מובא ב"תוספות חדשים" (שם, בשם מוהרש"ח, ובחידישי מהר"ח שבת פרק ח' משנה ד'). לדבריו, הפתרון נעוץ בתכונתו של השמן, אשר כשמו כן הוא, שמנוני וחלקלק. מחמת שמנוניותו, השמן נדחק ומתחלק לחורים ולסדקים זעירים, לעומת שאר המשקאות שאינם "מתאמצים" לחדור בעד הנקב הצר. אולם, שונים הם פני הדברים לגבי שמן ויין המבקשים לחדור בעד חבית אטומה. היין, ייספג עם הזמן בדופן החבית, ויחלחל אט אט לצדה השני. לעומת זאת, השמן, השמנוני והחלקלק, אינו נתפס בדופן החבית, ולפיכך, אינו נספג בה וחודר לצדה השני.

מכל מקום, הסבר נאה זה לא הניח את דעתם של גדולי ישראל, אשר טענו כי השמן סמיך משאר המשקים, עד שגם תכונתו השמנונית, אין בה די כדי לגרום לו להדחק לחורים ולסדקים שמשקים אחרים אינם נכנסים בהם. לפיכך, ה"חזון איש" זצ"ל נקט, כי יש לשנות את הגירסה בפירושו של רבינו עובדיה ברטנורא, וחלף הגירסה הנוקטת שהמשנה ציינה את כלי השמן משום שהוא מסוגל לחדור לנקבים הזעירים ביותר, יש לגרום שהמשנה ציינה את כלי השמן, למרות שיש משקים שמסוגלים לחדור דרך נקב יותר קטן.

דף פח/ב מעיל כולו של תכלת היה

היש צורך להטיל ציציות במעיל הכהן הגדול?

שמונה בגדים לבש הכהן הגדול, אחד מהם היה ה"מעיל". כיצד היה נראה מעיל זה, היכן היו פתחיו, אם בכלל, והאם היה חייב בציצית? על כך ועוד במאמר הבא.

כיצד היה נראה מעילו של הכהן הגדול: בציורים המקובלים והנפוצים בחומשים, מתואר המעיל כדמות הטלית קטן שלנו, מעיל ארוך מאד, שהגיע מלפנים ומאחור עד רגלי הכהן. רוב הראשונים אינם סבורים כן, וציור זה אינו אלא לשיטת הרלב"ג כלהלן.

לדעת רש"י (שמות כח/ז) והראב"ד (הל' כלי מקדש פ"ט הל' ג'), לא היה המעיל אלא גלימה סגורה מכל צדדיה ולה שרוולים.

הרמב"ן (שמות כח/ז) חולק על שיטה זו, וסובר, כי המעיל לא היה סגור מכל צדדיו כגלימה. כראיה, הוא מצטט את האמור בסוגייתנו, כי לצורך המעיל נדרשו שבעים ושנים זגין, פעמונים (רש"י שמות כח/ג), "ותולה בהן שלשים וששה בצד זה ושלשים וששה מצד זה". לו היה המעיל סגור מכל צדדיו, לא היה ניתן להתייחס אליו כאל בגד בעל צדדים. לפיכך, קובע הרמב"ן, חובה עלינו להניח כי המעיל היה בעל פתח מלפנים, ומאחר שהיה מחולק, ממילא, גם היו לו צדדים. הוא גם חולק על דעת רש"י והראב"ד וסובר, כי המעיל היה נטול שרוולים.

בשיטת הרמב"ם (שם) לא הגיעו הפוסקים לכלל הסכמה. יש מהם (המהר"י קורקוס ועוד) שאמרו, כי הוא סובר כשיטת הרמב"ן, אולם, הרדב"ז (בפירושו לרמב"ם שם) נוקט בדעת הרמב"ם, כי הוא חולק על הרמב"ן וסובר, שבשונה מטלית קטן הפתוח משני צידי הגוף, היה המעיל סגור משני צידי הגוף, אולם, המעיל היה פתוח מלפנים ומאחור. ואילו ה"תפארת ישראל" מפרש בדעת הרמב"ם כשיטת הרלב"ג הנזכרת, שהמעיל היה כעין טלית קטן שלנו, פתוח משני צדדיו.

כך או כך, הן לדעת הרלב"ג והן לדעת הרדב"ז, לשיטת הרמב"ם, היה המעיל פתוח בשני מקומות ולפיכך, ארבע כנפות היו למעילו של הכהן הגדול, כפי שכתב גם ה"מנחת חינוך" (מצוה צ"ט). מעתה, מתעוררת השאלה, אולי גם הטילו ציציות בכנפות המעיל, שהרי בגד בעל ארבע כנפות חייב בציצית.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

הרדב"ז (שם), המעורר שאלה זו, מדגיש, כי ברור לו מעל לכל ספק, שלא נקשרו ציציות לכנפות המעיל, שהרי "לא מצינו שהוזכר זה כלל". בעל ה"מנחת חינוך" (שם) אף הוכיח כן מגמרא מפורשת (ערכין ג/ב), הדנה אם כהנים חייבים ללבוש ציצית בבגדי יום חול שלהם, אחר שבשהותם בבית המקדש הם פטורים ממצוות ציצית. ברור, איפוא, כי לא הטילו ציצית במעיל, וכל שנוותר לברר, מדוע. הרדב"ז מנסה לומר, כי מאחר שהמעיל הגיע עד עקביו של הכהן, לא הטילו ציצית במעילו, כדי שלא יגררו חוטי הציצית על קרקע העזרה. אך הוא דוחה זאת מיד, "מה בכך? על הרצפה היה מהלך, והרצפה נתקדשה".

בעל ה"מנחת חינוך" (שם) מיישב, כי מאחר שבגדי הכהונה לא היו בבעלותם של הכהנים, כי אם רכוש הקדש, אין הם בכלל "כסותך" החייבת בציצית, והרי הם כבגד שאול הפטור מציצית (ועיין בתו"ש כרך כ"ג עמ' קע"ז מו"מ בדבר).

פעמוני המעיל כתחליף לציצית: בקשר לכך מעניין לציין, כי בעל "עין התכלת" מראדזין (עמ' 218), מביא מהזוהר (תיקוני זוהר, תיקון עשיראה), כי גזירת הכתוב היא, שרימוני המעיל יהיו כציצית וימלאו את מקומם! הוא אף מוסיף, כי לפיכך, המהדרין טווים ציציות מחוט כפול שמונה, כדי להשוותם לרימוני המעיל שהיו עשויים גם הם מחוט כפול שמונה (יומא עא/ב).

שאלה אחרת אודות המעיל, עוסקת במיקומם של הפעמונים והרימונים. רש"י בסוגיינתו טורח להדגיש, כי למרות שנאמר בתורה שפעמוני המעיל היו בתוך הרימונים שנתלו עליו, הכוונה היא שהם היו **ביניהם**, וכך גם נקט הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ט הל' ד'). אולם, הרמב"ן בפירושו לתורה (שמות כח/לא) חולק על כך, ולדעתו אכן היו הפעמונים בתוך הרימונים ממש. יש התולים מחלוקת זו בשתי הגירסאות בגמרתנו. בגירסת הגמרא שלפנינו נאמר, שאת שבעים ושנים הזגין היה "תולה בהן", היינו, ברימונים, ואילו ה"שיטה מקובצת" גורס בגמרתנו "ותולה בו", היינו, במעיל, וכן גרס רש"י בעצמו (ד"ה "עינבלים"). מעניין הוא חידושו של ה"שפת אמת" זצ"ל, הטוען כי הפעמונים והרימונים לא היו מחוברים לתחתית המעיל, שהרי המעיל הגיע עד הארץ, אלא היו מחוברים מעט לפני שולי המעיל, והשתוו בסופם עם שוליו. [האדמו"ר מטולנא שליט"א העיר שאין דבריו עולים בקנה אחד עם דברי בעל "עין התכלת" הנ"ל ששימשו כציציות, מאחר שלא היו כלל על כנפות הבגד (כמוצא שלל רב, תצוה). רבני בית מדרשנו העירו לנכון, כי מאחר שבין כה וכה לא היו אלו ציציות במובן הפשוט, אין זה משנה אם היו על כנפותיו ממש או לא].

אבל הוא רק מנהג בסופו של דבר, ולומר עליו שהוא מצוה מן התורה, גם זה בכלל בתוסף...

דף פ/א הרי הוא עובר על כל תוסף **כל המוסף גורע**

מדוע אסרה תורה להוסיף על דבריה? תינה האיסור "בל תגרע" אולם "בל תוסיף"? מה רע בכך? **משל המגיד מדובנא משל:**

ירד אדם אצל שכנו ושאל ממנו פטיש. לאחר זמן שוב ירד הלה והשיב את הפטיש כשעמו פטיש קטן. **מה זה? תמה המשאיל.**

פטישך ילד אותך, ענה השואל.

ראה הלה עם מי יש לו עסק, נטל את הפטיש ואת 'ילדו' בלא להוסיף דבר.

לאחר שבוע בא השואל וביקש בהשאלה כף ושוב, כבראשונה חזר עם הכף כשעימה - כפית.

מה זו?

הכף ילדה בת, והרי היא שלך.

נטל הלה את הכף והכפית כשהוא מלעג בסתר לשטותו של זה.

עוד שבוע חלף, והאיש בא וביקש בהשאלה פמוט של כסף. השכן היה מאושר: אם גם הפמוט ילד ירויח רווחים נאים...

עבר שבוע, חלפו שבועיים, תם חודש והלה אינו חוזר. טרח עלה ודפק אצלו:

מה בדבר הפמוט שהשאלתי לך?

מת!

מת? פמוט יכול למות? מה אתה סח שטויות! השיבהו!

מת. כיצד? פשוט הוא הדבר. אם פטיש וכף יכולים ללדת, אף פמוט יכול למות...

זהו, אמר המגיד מדובנא, שהזהירה התורה, כל תוסף וכל תגרע. אם תוסיף, סופך שאף תבוא גם לגרוע. אמור תאמר, אם ניתנה לי הרשות להוסיף יכולני גם לגרוע פה ושם. במטותא, אל תיגע בתורה כלל!... כל המוסף - גורע...

דף פב/ב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו

טריפה - ערבוב

מן הפסוק (שמות כב/ל) "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", דורשת סוגיינתו כי בשר קדשים שיצא ממחיצתו, נאסר.

'טריפה' מסביר ה"תורה תמימה" (שם) עניינו ערבוב, כמו "טרף בקלפי", "ביצה הטרופה בקערה". זהו שדרשה הגמרא "ובשר בשדה טריפה" - "לא תאכלו", בשר שהתערב, בשר קדשים שיצא מחוץ למקום הקדוש, אין לאכול.

לומדים משניות וזוכים לאריכות ימים

(תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

פירוש ברור | גודל קומפקטי | עיצוב מפואר ואותיות | מתאים לכל | מניחודשי

ונוח להבנה | במיוחד | מאירות עיניים | זמן ועת | עד הבית

צמצמו עכשיו וקבלו *3764

ספר חודשי ראשון **הינם**

לעילוי נשמת

מרת דאבריש וידבסקי ע"ה

ב"ר אברהם וסרצוג ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת חנה שרה גלדצהלר ע"ה

ב"ר נפתלי שמואל ז"ל נלב"ע כ"ג בתמוז תשכ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' לוסיאן גלדצהלר ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' חיים אריה הנדלר ז"ל

ב"ר משה יוסף ז"ל נלב"ע כ' בתמוז תשכ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו הר"ר אברהם הנדלר ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת אלישבע שרה ארדן ע"ה

ב"ר מאיר אליעזר ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשל"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר שלמה זבולון בן דוד

ז"ל ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל

נלב"ע כ"ב בתמוז תשנ"ו **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו - ירושלים